

Sí, un *-rn* tornat *-r* pogué engendrar un femení *sóu-vertu*, de pura analogia; però hi ha *sóuvertous*, *-touso*, tant o més arrelat que *sóuvert*, i encara més general, hi ha *sóuvertàs*, *-tasso*, «très effrayant, très solitaire»; hi ha el respectat cognom *Sauvert*; i no hi ha *sóuvertun* «sauvagerie»? Les formes en *-rt* intern ens han menat fins arran de Bordeus, de Limotges, de Lió i de les altes valls alpines. Tot això és secundari?

En total, doncs, és clar que hem pogut establir que el nostre *sol-i-vern* és inseparable de tot això, i que tot plegat ha de tenir un lligam més o menys llunyà en el passat. Sobre si hi hem pogut trobar base que confirmi, o destrueixi sense remei, l'etimologia SOLEM HIBERNUM, ja no veig les coses tan clares; més aviat ens la posa en dubte. Semànticament la noció bàsica 'de soledat', 'abandonament', es retroba més o menys pertot, i pot conduir sense dificultat a la de la 'feredat' que causen els llocs desèrtics. Però això últim ¿no ens aparta ja massa de la idea del sol dèbil d'hivern perquè l'etimologia resti versemblant en el terreny de les idees? En això evidentment estem en el terreny opinable.

Hem de mirar-la amb escepticisme. Però bé, si no és HIBERNUS quina alternativa quedaria? Només una se n'entreveuria vagament: el ll. VERNA 'esclau criat a casa'.⁷ Però pot haver-hi per aquest costat algun enllaç semàntic raonable?

Reconeguem que al primer cop d'ull no és fàcil de veure un fil que ens dugui per aquest costat; i reconeguem àdhuc que, ni amb més reflexió, no aconseguim trobar res evident. Tanmateix cal consignar aquí una semblança: una semblança colpidora, o almenys ben curiosa. L'ampli i sòlid cos físic dels mots, que dificulta les meres paronomàxies, ens obliga a estudiar-ho. Que hi hagi o no hi hagi cap relació entre el mot occità i català, i un mot no ben explicat encara, que apareix en ll. vg., la semblança fonètica és de les que salten a la vista. No podem deixar d'examinar-ho atentament ja que es tracta d'esclaus, per una banda, i aquí de llatí vulgar.

Es tracta d'una font menor, molt curiosa i poc explotada per al nostre coneixement del llatí del baix poble. Una d'aquelles historietes mil·lèsies —*Fabellae Milesiae*— que recitaven les colles d'infants a riallades, «decantant in scholis puerorum agmina cachinantium», com ens contà St. Jeroni en diverses obres seves; i precisament, en el Comentari a Isaïas, en donava com a exemple més conegut el *Testamentum Porcelli*,⁸ que és on es troba el mot que prometia guiar-nos. Un porquet fuig per salvar la vida, empaïtat pel cuiner. Comença amb els mots «M. Grunnius Corocotta porcellus testamentum fecit --- scribendum dictavi». El testament és un seguit de noms allusius i pintorescos, que provoquen l'esclat d'humor i rialles: *grunnius* 'morro de porc' ('l'animal que gruny i furga'); *corocotta* el nom numídic i africà del porc (d'on després 'hiena'), i usat després pels legionaris romans com a sobrenom denigrant del famós guerriller nacionalista hispànic en la Guerra cantàbrica, V. els *Act-ColPrerrlb.*, 1974, p. 380; *Magirus* 'el de la *μαχαλα*

o ganiveta' etc.

Darrere els citats mots inicials, explica: «Magirus cocus dixit: —Veni huc, *solivertiator*, fugitive porcelle, et hodie tibi dirimo vitam!—. Corocotta porcellus dixit: —--- domine coce vitam, peto, concede roganti ---». Li demana que li perdoni la vida, i el coc Magirus només li atorga una hora de temps, que ell dedicarà a dictar el testament, anomenant una sèrie de personatges mítics, de noms burlescos: derivats, en bon nombre, de noms d'utensilis de cuina i articles de menjar: *Piperatus*, *Cyminatus* ('condimentat amb pebre, amanit amb comí'), *Clibanatus* ('passat per la paella') etc.

Justament aquest hapax *solivertiator*, paraula sense altre exemple en la literatura llatina, si bé sembla estar poc o molt corromput per conjectures dels copistes dels còdexs, em sembla que en el fons és una d'aquestes formacions burlesques en *-atus*, o derivat d'ella, o d'una forma participial paral·lela en *-itus* o *-rus*. El context dóna a entendre que el cuiner l'increpa: 'ei tu que t'escapoleixes, tu a qui t'agrada la soledat, vine ací, que et llevaré la vida': és ja quasi el que entenen els millors lèxics que citen el mot del *Test. Porcelli*: «qui s'esquive furtivement» Gaffiot, «qui décampe» B-Goelzer. La soledat!: cf. *solus* 'desert, abandonat' en Plaute i Ciceró, *sola loca* 'llocs deserts' en Ciceró, *soli agri Libyae* Plini. *Soli* és datiu: «sola *soli* narrabat» Terenci; doncs: *solus soli se vertit* 'bo i sol es dirigeix a un lloc solitari' és llatí correctíssim.

Tenint en compte la varietat de les lliçons mss.,⁹ em sembla que escau esmenar lleument el *solivertiator* del ms. bàsic, llegint potser un *solivertatus* paral·lel d'aquells *Clibanatus* o *Piperatus* —eventualment en grau comparatiu *solivertatior* (llavors no faríem res més que traslladar una mica la *i*)— o potser *solivertitus* (o *-itior*). Els mots del cuiner evidentment vénen a ser com si diguéss «tu qui verteris in fugam ---», puix que un *fugitiuus* és «omnis qui in fugam vertatur»: «vertere in fugam» tant s'usava intransitivament com amb construcció transitiva —Titus Livi—, i fins *vertere* s'usà absolutament per 'fugir' en un passatge de Virgili.

Però, puix que formacions com *solivagus*, *solicanus* etc., compostos amb un altre radical verbal (*solivagus* «qui erre seul, solitaire, sauvage» tan clàssic, en Ciceró, Lactanci etc., *solicanus* 'el solista'), eren normals, potser encara la cosa més probable és llegir *solivertior*, comparatiu de *solivertus = *qui vertit soli* 'que fuig cap a un lloc solitari', amb *soli* datiu de l'adjectiu pronominal *solus*, en valor de direcció: creació humorística d'un tipus de llatí vulgar amb infules arcaïtzants. No és pas massa suposar que en trànsits de vida intensa, com la relació, sempre tensa i distensa entre amos i *servi*, dins la vida de la família i la societat romanes, amb tants esclaus que s'evadien o és revoltaven (Spartacus històric, Davus plautí, Terenci savi esclau manumès que quan rodava la mola més d'un cop hauria pesat mentalment la perspectiva de tornar-se *solivertus*), en aquest món de creació lingüística, de calembur constant, bé havien de prosperar tals crea-